

1. All questions are compulsory.
2. Figures to the right indicate full marks.

सामाजिक विज्ञान (सं. १.३)

(अ) **Q.1 A)** Explain the economic factors affecting fertility. [5]

OR

(ब) **B)** Discuss the importance of life table. [5]

(ग) **C)** Describe the types of migration. [5]

OR

(घ) **D)** Evaluate the pattern of urbanisation in India. [5]

(ङ) **E)** State future population of India and its Socio-economic implications. [5]

OR

(च) **F)** Write a note on - 'National Rural Health Mission (NRHM) 2005. [5]

(स) **Q.2 A)** Discuss biological and physiological factors affecting fertility. [8]

(ख) **B)** Explain how age at marriage affects fertility. [7]

OR

(ड) **C)** "Mortality rate is declining in India" - Explain. [8]

(ढ) **D)** State the factors which affect nuptiality. [7]

(ण) **Q.3 A)** Review socio-economic factors leading to migration. [8]

(त) **B)** Discuss issues related to urbanisation. [7]

OR

(थ) **C)** Evaluate Harris - Todaro model of migration. [8]

(द) **D)** Describe the factors determining development of urban areas. [7]

(ध) **Q.4 A)** Explain Indian population policy with reference to family welfare and women empowerment. [8]

(न) **B)** Evaluate National Population Policy - 2000 [7]

OR

(प) **C)** Discuss the meaning and importance of family planning. [8]

(फ) **D)** State the significance of population projection. [7]

सूचना :

१. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) जननदरावर परिणाम करणारे आर्थिक घटक स्पष्ट करा. (५)

किंवा

ब) आयुर्मान सारणीच्या महत्वावर चर्चा करा. (५)

क) स्थलांतराचे प्रकार वर्णन करा. (५)

किंवा

ड) भारतातील शहरीकरणाच्या आकृतीबंधाचे मूल्यमापन करा. (५)

इ) भारताची भविष्यातील लोकसंख्या व त्या लोकसंख्येचा सामाजिक आर्थिक परिणाम सांगा. (५)

किंवा

ई) राष्ट्रीय ग्रामीण आरोग्य अभियान - २००५ यावर टिप लिहा. (५)

प्र.२ अ) जननदरावर परिणाम करणाऱ्या जीवशास्त्रीय व शरीरशास्त्रीय घटकांवर चर्चा करा. (८)

ब) विवाहवेळीचे वय जननदरांवर कसे परिणाम करते ते स्पष्ट करा. (७)

किंवा

क) 'भारतातील मर्त्यता दर कमी होत आहे' - स्पष्ट करा. (८)

ड) विवाहावर परिणाम करणारे घटक सांगा. (७)

प्र.३ अ) स्थलांतरास प्रोत्साहित करणाऱ्या सामाजिक - आर्थिक घटकांचे परिक्षण करा. (८)

ब) शहरीकरणाशी संबंधित समस्यांवर चर्चा करा. (७)

किंवा

क) स्थलांतराशी संबंधित हॅरिस -टोडॅरो यांच्या प्रतिकृतीचे मूल्य मापन करा. (८)

ड) शहरी क्षेत्राचा विकास निश्चित करणारे घटक वर्णन करा. (७)

प्र.४ अ) कुटुंब कल्याण व स्त्रियांचे सबलीकरण ग्राह्य धरून भारतीय लोकसंख्या धोरण स्पष्ट करा. (८)

ब) भारतीय लोकसंख्या धोरण - २००० चे मूल्यमापन करा. (७)

किंवा

क) कुटुंब नियोजनाचा अर्थ व महत्त्व यांवर चर्चा करा. (८)

ड) लोकसंख्या प्रक्षेपणाचे महत्त्व सांगा. (७)

****